

Høringssvar – midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina med rett til midlertidig beskyttelse

Endringer i integreringsloven

Vi forstår at intensjonen med de foreslåtte forenklingene knyttet integreringsloven er å gjøre bosettings- og integreringsprosessen av et ekstraordinært antall flyktninger i kommunene mer håndterbar. Noen av endringsforslagene framstår som fornuftige mens andre er direkte integreringshemmende for flyktningene og vil bare gjøre kommunene en bjørnetjeneste. Vi må huske at de fleste kommunene som skal bosette flyktninger har mye erfaring og kompetanse knyttet til bosetting og integrering. Målrettede forenklinger kan være riktig og nødvendig i situasjonen som vi står i, men flere av tiltakene som skisseres i dette høringsnotatet framstår som lite gjennomtenkte og direkte hemmende for god integrering.

I tillegg til å kommentere foreslåtte endringer i integreringsloven, vil i dette høringssvaret berøre utdanningsloven, samt komme med et spørsmål til Samferdselsdepartementet vedrørende ukrainske førerkort.

Norsk- og samfunnsfag – oppsummert:

- Alternativ 1 må «skrotes».
- Målrettet og kvalitetssikret undervisning i norsk- og samfunnsfag er en forutsetning for vellykket integrering.
- Ikke frikople norsk- og samfunnsfag fra introduksjonsprogrammet.
- Bør ha oppstart samtidig med introduksjonsprogrammet
- Riktig å lempe på kompetansekravene til norsklærerne, kanskje også at norskprøven utgår.
- Forutsetning at kommunene får tilgang til norsk- og samfunnsfagstilskuddet.

Vi er svært kritiske til forslaget om å tømme introduksjonsprogrammet for praktisk talt alle undervisnings-elementer som er obligatorisk ifølge den eksisterende integreringsloven (norsk- og samfunnsfag, kartlegging, karriereveiledning, livsmestring, familieveiledning mm).

Det vil være spesielt uheldig å frikople norsk- og samfunnsfag fra introduksjonsprogrammet slik det foreslås i alternativ 1 og til dels i alternativ 2. Norsk-undervisningen har vært en av bærebjelkene i introduksjonsprogrammet. Dette er det gode grunner til. All erfaring og forskning på området viser at målrettet språkopplæring tidlig i integreringsprosessen er nøkkelen for å oppnå god og bred samfunnsdeltakelse for nyankomne flyktninger. Arenaen for dette bør fortsatt være introduksjonsprogrammet, som kommunene har plikt til å tilby alle innenfor målgruppen innen 3 måneder etter bosetting.

Alternativ 1, hvor det skisseres at tilskuddet til norsk- og samfunnsfag kun kan utløses etter 12 måneder er direkte undergravende for vellykket integrering. Forslaget fratrukk kommunene anledning til å gi flyktningene målrettet og kvalitetssikret språkundervisning i den tidlige bosettingsfasen. Det eventuelle tilbudet de voksne flyktningene får vil med dette bli av varierende kvalitet og avhengig av

aktiv innsats fra frivilligheten. Dette problematiseres også i høringsnotatet:

På den andre siden kan det være utfordrende å sørge for at alle får et tilbud når det ikke er kommunen som organiserer det. I tillegg kan utsettelsen av den ordinære opplæringen forsinke læringen og ha konsekvenser for eventuelle fremtidige krav om å dokumentere norskkunnskaper og kunnskap om samfunnet dersom oppholdet viser seg å være langvarig.

Høringsnotatet legger til grunn en forventning om at de fleste i målgruppen vil finne seg jobb fort. Det å kvalifisere seg til det norske arbeidslivet er jo en av hovedmålsetningene med introduksjonsprogrammet. I tillegg til at manglende norskundervisning tidlig i bosettingsfasen vil hemme arbeidsintegreringen, synes vi det er merkelig at vi skal tilby slik undervisning først etter et år – altså på et tidspunkt departementet, ifølge notatet, forventer at folk allerede skal ha funnet seg arbeid. Hvis denne antagelsen er korrekt, vil det bli svært krevende for målgruppen å kombinere denne undervisningen med arbeid – kanskje på fulltid.

Vi mener at alternativ 1 er så problematisk, på mange måter, at forslaget må skrotes fullstendig. Alternativ 2 er derimot mer meningsfullt – med noen modifikasjoner. Det er nødvendig å lempe på kompetansekravene for lærere, det kan også være fornuftig at den obligatoriske norskprøven utgår. Vi mener imidlertid at samfunnsfags-undervisningen bør bestå, at undervisningen forblir en integrert del av introduksjonsprogrammet, helst med oppstart samtidig med programmet. Forutsetningen må være at norsk- og samfunnsfagstilskuddet blir utløst så snart kommunene kan dokumentere at slik undervisning blir tilbudt.

Om fast programtid på 6 måneder – for alle

- Fast kollektiv programtid bør være 1 år.
- Ved kortere programtid, bør det være rom for individuell utvidelse.

Hele høringsdokumentet som omhandler integreringsloven, har som underpremiss at (nesten) alle de voksne fordrevne fra Ukraina har et utdanningsnivå tilsvarende Norsk videregående skole og at dette tilsier at alle i målgruppen kollektivt skal på tilbud om et svært kort introduksjonsprogram (6 måneder). Den gjeldende integreringsloven åpner opp for kort programtid for når man har et slikt utdanningsnivå. Senere i notatet står det derimot at gjennomført videregående skole fra Ukraina ikke tilsvarer Norsk VGS. Man må i tillegg ha minst et år på universitet for å få godkjent sin utdanning som tilsvarende VGS. i Norge. Begrunnelsen for at 6 måneders programtid er forsvarlig, er et «alle» har fullført videregående utdanning. Dette må bety at man antar at «alle» voksne mellom 18 og 55 har universitetsutdanning! Dette er så fall svært oppsiktsvekkende.

Uten å polemisere mer rundt dette, mener vi at 6 måneders programtid for alle i denne gruppen, uten mulighet for utvidelse – er uheldig. Vi mener at programtiden bør være 1 år, dersom det skal være det samme programtid for alle. Alternativet er å gi rom for individuelle vurderinger som kan åpne for utvidelse.

Introduksjonsprogrammet – generelt

- Uheldig å tømme programmet for sitt tradisjonelle innhold.
- I et program som skal være kort, men arbeidsrettet vil det være uhensiktsmessig å fjerne både kartlegging og karriereveiledning.
- Kompliserer og skaper forvirring, forskjellbehandling og merarbeid - i stedet for å forenkle.
- Det samme gjelder for punktet om å ta bort den ny-bosattes plikt til introduksjonsprogram.

Som nevnt innledningsvis mener vi at, på tross av gode intensjoner, IMDi gjør kommunene en bjørnetjeneste ved å tømme introduksjonsprogrammet for obligatorisk innhold. I tillegg til at deltakerne vil bli tilbudt et program av veldig varierende kvalitet og innhold, vil det medføre et betydelig merarbeid for programrådgiverne i kommunene å sette sammen et meningsfullt program. Det vil også bli vanskelig å tilby heltids program. Det å administrere ulike varianter av deltidsprogrammer vil bli unødvendig byråkratisk også med tanke på veiledning og informasjon, siden ulike deltakere vil motta ulik introduksjonsstønad. Forslått forenkling vil i virkeligheten påføre både deltakere og ansatte usikkerhet og forvirring.

Vi ser heller ikke hva som skal være formålet med å ta bort plikt fra «rett og plikt til introduksjonsprogram». Det antas her at mange vil gå rett over i arbeid etter bosetting i kommunene. Vi mener dette er et svært hypotetisk scenario, som vil gjelde svært få nyankomne flyktninger fra Ukraina. Kanskje noen få av de sjølbosatte med etablert nettverk, som kom rett etter krigsutbruddet vil kunne oppnå en slik kjapp tilknytning til arbeidslivet. Siden det alltid har vært anledning til å avslutte programmet hvis deltakere får jobb (helst fulltid), kan vi ikke se hensikten med denne regelendringen. Det vil bare komplisere det allerede krevende veiledningsarbeidet kommunene har og virke forvirrende for de nyankomne hvis vi skal gi dem dette valget.

Arbeidsintegrering, kommunene og Nav

- Nav blir tillagt en formidabel oppgave.
- Fokus på arbeidsmarkedstiltak.
- Viktig med god samhandling mellom integreringsavdelingene i kommunene og Nav.
- Gode systemer og kompetent personell.
- Overbelastning av sosialbudsjettene hvis ikke dette lykkes.

Vi ser at det legges opp til at Nav skal spille en svært sentral rolle i denne situasjonen. Målsettingen må være at det er virkemiddelapparatet innenfor arbeidsmarkedstiltak, og ikke sosialtjenesteloven, som skal være i fokus under og etter endt introduksjonsprogram. Dette vil imidlertid kreve en svært god og koordinert innsats mellom Nav og integreringsavdelingene i kommunene. I tillegg til gode systemer for slik samhandling må begge rustes opp betraktelig med kompetent personell for å være rustet for det ekstraordinært store antallet som skal arbeids-integreres. En generell styrking av Nav ute i disktrikskontorene er derfor en nøkkel for å få til dette. Hvis man ikke lykkes med arbeidsintegreringen i det allerede korte introduksjonsprogrammet, vil belastningen på sosialbudsjettene kunne bli katastrofal for kommunene.

Opplæringsloven – bortfall av rett til videregående utdanning

- Fylkeskommunene får anledning til å fraskrive seg et stort og viktig ansvar.
- Ytterligere belastning for både Nav og kommunene

Vi merker oss også at ungdom og unge voksne innenfor denne gruppen mister sin ungdomsrett til videregående utdanning, og at skolene bare tar opp disse elevene hvis de har kapasitet innenfor eksisterende rammer. Vi er svært kritiske til denne tilnærmingen og mener fylkeskommunene på denne måten fraskriver seg sin del av ansvaret i den nasjonale dugnaden vi nå står i. Ungdommene, som ikke bare har måttet flykte fra sin utdannings situasjon i hjemlandet, kan miste mulighetene til å

forfølge sine utdanningsdrømmer her i Norge. Dette er ikke en kompetansenasjon verdig, og vil bidra til å belaste kommunene og Nav ytterligere. Hvordan finne meningsfulle alternativer til videregående utdanning?

Spørsmål til Samferdselsdirektoratet om førerkort.

Vi tok kontakt med Statens vegvesen allerede den 14 mars for å finne ut gyldighet for førerkort fra Ukraina. Vi fikk til svar at: *«Etter dagens regelverk må ukrainske førerkortinnehavere derfor gjennomføre norsk opplæring og prøver (på lik linje med de som tar førerkort første gang), og deretter få utstedt et norsk førerkort, for å kunne fortsette å kjøre i Norge etter utløpt av de første tre månedene».*

Videre blir vi fortalt at Vegvesenet i samråd med Samferdselsdepartementet vil vurdere mulighetene for å gjøre unntak fra de ordinære reglene om anerkjennelse og innbytte av ukrainske førerkort. På bakgrunn av dette er vi skuffet over at, så vidt vi kan se, denne problematikken ikke blir omhandlet i høringsnotatet.

IMDi har lagt opp til at et uforholdsmessig stort (relativt til kommunenes folketall) antall ukrainere skal bosettes ute i til dels svært grisgrendte distriktskommuner. Det kan være gode grunner til denne strategien, men for å imøtekomme departementet vil kommuner måtte finne boliger i grender og bygder langt utenfor kommunesentra, der man har tilgang til offentlige tjenester og kollektiv transport. Det at folk fra målgruppen får anledning til å kjøre bil, kan være helt avgjørende ift. vellykket integrering.

Vi kan ikke se hvordan en slik dispensasjon kan være kontroversiell eller problematisk i lys av de mange andre og til dels dramatiske regelendringene som foreslås i dette dokumentet. Hvis det er forsvarlig at førerkort fra Ukraina er gyldige i 3 måneder, er det vanskelig å se at det ikke skal være forsvarlig at disse menneskene kan fortsette å kjøre her til lands, også etter denne tidsperioden.